บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การกำหนดหัวเรื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกำหนดหัวเรื่องของบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ ในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐ ในด้านนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง คู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง วิธีการกำหนดหัวเรื่อง และปัญหาในการกำหนดหัวเรื่อง

สมมติฐานของการวิจัยมี 3 ประการ คือ

1. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่มีนโยบายกำหนดจำนวนหัวเรื่อง
2. บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่กำหนดหัวเรื่อง โดยใช้หนังสือหัวเรื่อง และเว็บไซต์ห้องสมุด/สถาบัน
3. ปัญหาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐประสบในระดับมาก คือ บรรณารักษ์ขาดความรู้ในเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด คือ แบบสอบถามหัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ และแบบสอบถามบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ หัวหน้าบรรณารักษ์ฝ่ายวิเคราะห์/งานเทคนิค/ฝ่ายพัฒนาทรัพยากร/ฝ่ายจัดทำดรรชนีวารสาร จำนวน 34 คน และบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ จำนวน 157 คน รวมทั้งสิ้น 191 คน แบบสอบถามที่ได้รับคืนเป็นแบบสอบถามจากหัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ จำนวน 28 ชุด และแบบสอบถามบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ จำนวน 131 ชุดรวมทั้งสิ้น 159 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.68 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

ผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่งและรับคืน

แบบสอบถามที่ส่งไปยังฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ ในสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ 26 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 191 ชุด

ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวนทั้งสิ้น 159 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.68 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด จำแนกเป็น แบบสอบถามของหัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ จำนวน 28 ชุด และแบบสอบถามของบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ จำนวน 131 ชุด

1.2 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามและฝ่าย/งานที่สังกัด

ผลการวิจัย พบว่า สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐ ส่วนใหญ่จำนวน 23 แห่ง (ร้อยละ 88.46) มีฝ่าย/งานที่บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศสังกัดฝ่าย/งานเดียว และจำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 11.54) มีฝ่าย/งานที่บุคลากรทำหน้าที่กำหนดหัวเรื่องแก่ทรัพยากรสารนิเทศสังกัดจาก 2 ฝ่าย/งาน

1.3 วุฒิการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศจำนวนเกินครึ่ง จำนวน 83 คน (ร้อยละ 52.20) จบการศึกษาระดับปริญญาโท และมีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 76 คน (ร้อยละ 47.80)

1.4 หน้าที่ในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศของหัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ

ผลการวิจัย พบว่า หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 26 คน มีหน้าที่ในการกำหนดหัวเรื่อง และจำนวน 2 คน ไม่มีหน้าที่ในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ

1.5 ประสบการณ์การทำงานด้านการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 87 คน (ร้อยละ 56.13) มีประสบการณ์การทำงานด้านการกำหนดหัวเรื่อง 10 ปีขึ้นไป รองลงมาตามลำดับ จำนวน 35 คน (ร้อยละ 22.58) มีประสบการณ์ 1-5 ปี จำนวน 27 คน (ร้อยละ 17.42) มีประสบการณ์ 6-10 ปี และจำนวนน้อยที่สุด 6 คน (ร้อยละ 3.87) มีประสบการณ์ ต่ำกว่า 1 ปี

เมื่อพิจารณาประสบการณ์การทำงานด้านการกำหนดหัวเรื่องของบุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศของห้องสมุดแต่ละแห่ง พบว่า บุคลากรจำนวนมากที่สุดของห้องสมุด 11 แห่ง และบุคลากรทุกคนของฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป

1.6 ภาษาของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ ส่วนใหญ่จำนวน 95 คน (ร้อยละ 60.51) รับผิดชอบการกำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จำนวน 55 คน (ร้อยละ 35.03) รับผิดชอบการกำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศเฉพาะภาษาไทย และมีบุคลากรเพียง 7 คน (ร้อยละ 4.46) ที่รับผิดชอบการกำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศภาษาต่างประเทศเพียงอย่างเดียว

เมื่อพิจารณาภาษาของทรัพยากรสารนิเทศที่รับผิดชอบในการกำหนดหัวเรื่องของบุคลากรฯของห้องสมุดแต่ละแห่ง พบว่า บุคลากรของห้องสมุด 15 แห่ง มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศภาษาไทยอย่างเดียว และกลุ่มที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.7 ประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 135 คน (ร้อยละ 85.99) กำหนดหัวเรื่องแก่ทรัพยากรสารนิเทศประเภทหนังสือ รองลงมาตามลำดับ จำนวน 109 คน (ร้อยละ 69.43) กำหนดหัวเรื่องแก่รายงานการวิจัย จำนวน 100 คน (ร้อยละ 63.69) กำหนดหัวเรื่องแก่วิทยานิพนธ์/ศิลปนิพนธ์/สารนิพนธ์ จำนวน 95 คน (ร้อยละ 60.51) กำหนดหัวเรื่องแก่สิ่งพิมพ์รัฐบาล จำนวนน้อยที่สุด จำนวน 5 คน (ร้อยละ 3.18) กำหนดหัวเรื่องแก่ไมโครฟิช

เมื่อพิจารณาประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่บุคลากรของห้องสมุดแต่ละแห่งกำหนดหัวเรื่อง พบว่า บุคลากรฯกำหนดหัวเรื่องแก่ทรัพยากรสารนิเทศตั้งแต่ 4 ถึง 19 ประเภท โดยบุคลากรของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำหนดหัวเรื่องแก่ทรัพยากรสารนิเทศจำนวนมากที่สุดทุกประเภท

ตอนที่ 2 นโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

2.1 การมีนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 20 แห่ง มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง ทั้งนี้จำนวน 17 แห่ง (ร้อยละ 85.00) มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนอีก 2 แห่ง (ร้อยละ 10.00) มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องเป็นลายลักษณ์อักษร

เมื่อพิจารณาลักษณะของนโยบายการกำหนดหัวเรื่องของห้องสมุด จำนวน 17 แห่ง ที่มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ห้องสมุดจำนวน 16 แห่ง ระบุลักษณะของนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง ดังนี้ นโยบายการกำหนดหัวเรื่องของห้องสมุดส่วนใหญ่ จำนวน 13 แห่ง (ร้อยละ 65.00) เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายของฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ รองลงมานโยบายการกำหนดหัวเรื่องของห้องสมุด จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 15.00) เป็นนโยบายการกำหนดหัวเรื่องโดยเฉพาะ สำหรับห้องสมุด 2 แห่ง ที่มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องเป็นลายลักษณ์อักษร มีห้องสมุด 1 แห่ง ระบุลักษณะของนโยบาย ว่าเป็นคู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งถือเป็นข้อตกลงร่วมกัน

แม้ว่าห้องสมุดส่วนใหญ่จะมีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องไม่เป็นลายลักษณ์อักษรแยกต่างหาก อย่างไรก็ตามนโยบายการกำหนดหัวเรื่องก็ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในภาพรวมของฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่องของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 17 แห่ง (ร้อยละ 94.44) คือ บรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ รองลงมาตามลำดับ จำนวน 14 แห่ง (ร้อยละ 77.78) ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย คือ หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์

ทรัพยากรสารนิเทศ และจำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 16.67) ได้แก่ นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญสำหรับผู้อำนวยการห้องสมุด คณะกรรมการห้องสมุด และผู้ใช้ ไม่มีห้องสมุดแห่งใดระบุว่ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

เมื่อพิจารณากลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่องของห้องสมุดแต่ละแห่ง พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่มีผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่องมีจำนวนตั้งแต่ 1-3 กลุ่ม โดยห้องสมุด 2 แห่ง มีผู้มีส่วนร่วมจำนวนมากที่สุด 3 คนและ/หรือกลุ่มบุคคล เท่ากัน คือ หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศ บรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่อง และนักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ

2.3 การแก้ไขนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 13 แห่ง (ร้อยละ 86.67) มีการแก้ไขนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง โดยห้องสมุด จำนวน 10 แห่ง (ร้อยละ 66.67) มีการแก้ไขนโยบายไม่แน่นอน มีห้องสมุดเพียง 2 แห่งที่มีการแก้ไขนโยบายเป็นประจำ และมีห้องสมุด จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 13.33) ที่ไม่เคยแก้ไขนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

2.4 ประเด็นนโยบายการกำหนดหัวเรื่องที่ครอบคลุม

ผลการวิจัย พบว่า สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 18 แห่ง มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องที่ครอบคลุมประเด็นประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง จำนวน 16 แห่งเท่ากัน มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องที่ครอบคลุมประเด็นจำนวนหัวเรื่องที่กำหนดสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ และการปรับปรุงหัวเรื่องให้ทันสมัย และจำนวน 14 แห่ง มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องที่ครอบคลุมประเด็นคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง

เมื่อพิจารณาประเด็นนโยบายการกำหนดหัวเรื่องที่ครอบคลุมของห้องสมุดแต่ละแห่ง พบว่า ห้องสมุดที่มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องครอบคลุมทั้ง 4 ประเด็น มีจำนวน 11 แห่ง

2.4.1 นโยบายด้านประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายด้านประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่องของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่ง จำนวน 18 แห่ง กำหนดหัวเรื่องแก่หนังสือ รองลงมาตามลำดับ ห้องสมุดจำนวน 17 แห่ง (ร้อยละ 94.44) กำหนดหัวเรื่องให้แก่

วิทยานิพนธ์/ศิลปนิพนธ์/สารนิพนธ์ ห้องสมุดจำนวน 15 แห่ง (ร้อยละ 83.33) กำหนดหัวเรื่องแก่สิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องสมุดจำนวน 11 แห่ง (ร้อยละ 61.11) กำหนดหัวเรื่องแก่บทความวารสาร และจำนวนน้อยที่สุด 2 แห่งเท่ากัน (ร้อยละ 11.11) กำหนดหัวเรื่องแก่ไมโครฟิชและไมโครฟิล์ม

เมื่อพิจารณาจำนวนทรัพยากรสารนิเทศที่ห้องสมุดแต่ละแห่งกำหนดให้กำหนดหัวเรื่อง พบว่า มีการกำหนดหัวเรื่องแก่ทรัพยากรสารนิเทศตั้งแต่ 3 ถึง 19 ประเภท โดยมีห้องสมุด จำนวน 1 แห่ง กำหนดหัวเรื่องแก่ทรัพยากรสารนิเทศทุกประเภท

2.4.2 นโยบายด้านจำนวนหัวเรื่องที่กำหนดสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายด้านจำนวนหัวเรื่องที่กำหนดสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมากที่สุด จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 20.00) ไม่กำหนดจำนวนหัวเรื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ ห้องสมุดจำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 12.50) กำหนดหัวเรื่องจำนวน 1 หัวเรื่อง และไม่เกิน 5 หัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ และมีห้องสมุดอีก 6 แห่ง โดยแต่ละแห่งมีนโยบายด้านจำนวนหัวเรื่องที่กำหนดสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ จำนวนหัวเรื่อง 2 หัวเรื่อง 3 หัวเรื่อง 2-3 หัวเรื่อง 3-5 หัวเรื่อง ไม่เกิน 4 หัวเรื่อง และ 1-10 หัวเรื่อง

ดังนั้นจากสมมติฐานข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่มีนโยบายกำหนดจำนวนหัวเรื่อง ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 16 แห่งจาก 26 แห่ง มีนโยบายการกำหนดหัวเรื่องที่ครอบคลุมประเด็นจำนวนหัวเรื่องที่กำหนดสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ

2.4.3 นโยบายด้านคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายด้านคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่องของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่ง จำนวน 14 แห่ง ระบุคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย รองลงมาตามลำดับ จำนวน 11 แห่ง (ร้อยละ 78.57) ระบุคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ และจำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 50.00) ระบุแหล่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดหัวเรื่อง

ทั้งนี้มีห้องสมุดจำนวน 6 แห่ง ระบุคู่มือทั้ง 3 ประเภท คือ คู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย คู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ และแหล่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดหัวเรื่อง ส่วนห้องสมุดอีก 6 แห่ง ระบุคู่มือ 2 ประเภท โดยห้องสมุด 5 แห่ง ระบุชื่อคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย และระบุชื่อคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ และห้องสมุดจำนวน 1 แห่ง ระบุคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย และระบุแหล่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดหัวเรื่อง ห้องสมุดจำนวนน้อยที่สุด 2 แห่ง ระบุชื่อคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยเพียงอย่างเดียว

2.4.4 นโยบายด้านการปรับปรุงหัวเรื่องให้ทันสมัย

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายด้านการปรับปรุงหัวเรื่องให้ทันสมัยของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 14 แห่ง (ร้อยละ 87.50) คือ การแก้ไขหัวเรื่องที่ใช้อยู่เดิมเป็นหัวเรื่องใหม่ และห้องสมุดเพียง 3 แห่ง (ร้อยละ 18.75) ไม่มีการแก้ไขหัวเรื่องใหม่ แต่ใช้วิธีทำรายการโยงแทน ทั้งนี้ห้องสมุดเกือบทั้งหมด จำนวน 13 แห่ง ใช้วิธีการแก้ไขหัวเรื่องที่ใช้อยู่เดิมเป็นหัวเรื่องใหม่อย่างเดียว ห้องสมุดจำนวน 2 แห่ง ไม่มีการแก้ไขหัวเรื่องใหม่ แต่ใช้วิธีทำรายการโยงแทน และห้องสมด 1 แห่ง ที่ใช้วิธีการปรับปรุงหัวเรื่องให้ทันสมัยทั้งสองวิธี คือ แก้ไขหัวเรื่องที่ใช้อยู่เดิมเป็นหัวเรื่องใหม่ และไม่มีการแก้ไขหัวเรื่องใหม่ แต่ใช้วิธีทำรายการโยงแทน

ตอนที่ 3 การกำหนดหัวเรื่อง

3.1 คู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 151 คน (ร้อยละ 96.18) ใช้คู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย รองลงมาจำนวน 148 คน (ร้อยละ 94.27) ใช้แหล่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดหัวเรื่อง และจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 132 คน (ร้อยละ 84.08) ใช้คู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ

3.1.1 คู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 120 คน (ร้อยละ 79.47) ใช้หนังสือ *หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย* ของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ.2547 รองลงมาตามลำดับ จำนวน 82 คน (ร้อยละ 54.30) ใช้ซีดีรอม *รายการคำหัวเรื่อง*

สำหรับหนังสือภาษาไทย (Red Demo) ของคณะอนุกรรมการฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย และจำนวน 72 คน (ร้อยละ 47.68) ใช้หนังสือ *คู่มือคำภาษาอังกฤษที่ใช้กำกับหัวเรื่องภาษาไทย* ของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ.2547 และบุคลากรจำนวนน้อยที่สุด 1 คน (ร้อยละ 0.64) ใช้หนังสือ *หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย* ของ ทองหยด ประทุมวงศ์

การที่บุคลากรฯส่วนใหญ่ใช้หนังสือ *หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย* และซีดีรอม *รายการคำหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย (Red Demo)* ซึ่งจัดทำโดยคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย เนื่องจากคู่มือทั้งสองเป็นแหล่งข้อมูลหลักในการกำหนดหัวเรื่อง ซึ่งในการจัดทำเกิดจากความร่วมมือระหว่างห้องสมุด นอกจากนี้ซีดีรอม*รายการคำหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย (Red Demo)* ก็ยังเป็นฐานข้อมูลที่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่อย่างต่อเนื่อง และสามารถสืบค้นคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องได้รวดเร็วมากกว่าการใช้คู่มือประเภทสิ่งพิมพ์

3.1.2 คู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 121 คน (ร้อยละ 91.67) ใช้หนังสือ *Library of Congress Subject Headings* ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 25 ปี ค.ศ.2002 และฉบับพิมพ์ครั้งที่ 28 ปี ค.ศ.2005 รองลงมาตามลำดับ จำนวน 42 คน (ร้อยละ 31.82) ใช้เว็บไซต์ *Library of Congress Subject Headings Weekly Lists* และจำนวน 23 คน (ร้อยละ 17.42) ใช้เว็บไซต์ *หัวเรื่องทางการแพทย์* ของ National Library of Medicine และบุคลากรจำนวนน้อยที่สุด 1 คน (ร้อยละ 0.76) ใช้หนังสือ *Sear 's List of Subject Headings*

การที่บุคลากรฯส่วนใหญ่ใช้หนังสือ *Library of Congress Subject Headings* เนื่องจากเป็นคู่มือที่เป็นมาตรฐานที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในห้องสมุดต่างๆ ทั่วโลก นอกจากนี้บุคลากรฯยังใช้เว็บไซต์ *Library of Congress Subject Headings Weekly Lists* และ เว็บไซต์ *หัวเรื่องทางการแพทย์* ของ National Library of Medicine ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

3.1.3 แหล่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 109 คนเท่ากัน (ร้อยละ 73.65) ใช้หนังสือ *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*

พ.ศ.2525 ฉบับพิมพ์ ปี พ.ศ.2546 และใช้เว็บไซต์ *พจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน* รองลงมาตามลำดับ จำนวน 102 คน (ร้อยละ 68.92) ใช้เว็บไซต์ *รายการออนไลน์ของห้องสมุดอื่น (OPAC)* และจำนวน 88 คน (ร้อยละ 59.46) ใช้เว็บไซต์ *ฐานข้อมูล OhioLink*

นอกเหนือจากหนังสือคู่มือการกำหนดหัวเรื่องแล้ว บุคลากรส่วนใหญ่ยังใช้แหล่งอ้างอิง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานทั้งที่อยู่ในรูปเล่มและเว็บไซต์ เพื่อค้นหาหรือตรวจสอบคำที่ใช้เป็นทางการอย่างถูกต้อง นอกจากนี้บุคลากรฯยังตรวจสอบหัวเรื่องจากเว็บไซต์ *รายการออนไลน์ของห้องสมุดอื่น (OPAC)* เช่น สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ และอาจมีทรัพยากรสารนิเทศรายการเดียวกันกับที่ห้องสมุดจัดหามา เพื่อประหยัดเวลาในการกำหนดหัวเรื่อง และเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

ผลการวิจัยในส่วนของการกำหนดหัวเรื่อง ในด้านคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง จึงสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ที่กำหนดไว้ว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่กำหนดหัวเรื่อง โดยใช้หนังสือหัวเรื่อง และเว็บไซต์ห้องสมุด/สถาบัน กล่าวคือ ในด้านคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 120 คน จากบุคลากรฯจำนวน 151 คน ใช้หนังสือ *หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย* ของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในด้านคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 121 คน จากบุคลากรฯ จำนวน 132 คน ใช้หนังสือ *Library of Congress Subject Headings* รองลงมาตามลำดับ จำนวน 42 คน ใช้เว็บไซต์ *Library of Congress Subject Headings Weekly Lists* และจำนวน 23 คน ใช้เว็บไซต์ *หัวเรื่องทางการแพทย์* ของ National Library of Medicine และในด้านแหล่งอ้างอิงสำหรับการกำหนดหัวเรื่องนั้น ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรฯส่วนใหญ่ จำนวน 109 คน เท่ากัน จากจำนวน 148 คน ใช้หนังสือ *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน* พ.ศ.2525 และใช้เว็บไซต์ *พจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน* จำนวน 102 คน ใช้เว็บไซต์ *รายการออนไลน์ของห้องสมุดอื่น (OPAC)* และจำนวน 88 คน ใช้เว็บไซต์ *ฐานข้อมูล OhioLink*

สำหรับผลการวิจัยในส่วนคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่องนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญพิมล คงมนต์ (2539) ที่พบว่า บรรณารักษ์ใช้หนังสือคู่มือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะอนุกรรมการกลุ่มวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา; Library of Congress Subject Headings และ หัวเรื่องทางการแพทย์ ของ National Library of Medicine

3.2 ส่วนประกอบของทรัพยากรสารนิเทศที่ใช้ในการพิจารณาจับประเด็นเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ จำนวน 144 คน (ร้อยละ 91.72) ใช้ชื่อเรื่อง รองลงมาตามลำดับ จำนวน 138 คน (ร้อยละ 87.90) ใช้เรื่องย่อหรือสาระสังเขป จำนวน 132 คน (ร้อยละ 84.08) ใช้เนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศ จำนวน 119 คน (ร้อยละ 75.80) ใช้สารบาญ จำนวน 99 คน (ร้อยละ 63.06) ใช้คำนำ จำนวน 83 คน (ร้อยละ 52.87) ใช้ CIP (ข้อมูลบรรณานุกรม อยู่ด้านหลังหน้าปกใน) และจำนวนน้อยที่สุด 11 คน (ร้อยละ 7.01) ใช้ดรรชนี

การที่บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศส่วนใหญ่ใช้ชื่อเรื่อง เรื่องย่อหรือสาระสังเขป เนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศ สารบาญ คำนำ CIP (ข้อมูลบรรณานุกรม อยู่ด้านหลังหน้าปกใน) และดรรชนี ในการพิจารณาจับประเด็นเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศ เนื่องจากส่วนประกอบต่างๆ เหล่านี้มีคำซึ่งสามารถนำไปสู่หัวเรื่องที่ต้องการได้

ผลการวิจัยในส่วนนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญพิมล คงมนต์ (2539) ที่พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดทางด้านสาธารณสุขศาสตร์ (6 แห่ง) มีวิธีการในการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยสาขาสาธารณสุขศาสตร์ คือ บรรณารักษ์ จำนวน 8 คน พิจารณากำหนดหัวเรื่องจากชื่อเรื่องของสิ่งพิมพ์ จำนวน 6 คนพิจารณาจากสาระสังเขป จำนวน 5 คนเท่ากัน พิจารณาจากสารบาญและจากการอ่านเนื้อหาบางตอนของสิ่งพิมพ์ จำนวนน้อยที่สุด จำนวน 2 คน พิจารณากำหนดหัวเรื่องจากรายการอ้างอิง

3.3 การเพิ่มเติมหัวเรื่อง และวิธีการเพิ่มเติมหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศเกือบทั้งหมด จำนวน 152 คน (ร้อยละ 98.06) สามารถเพิ่มเติมหัวเรื่องได้ในกรณีที่คู่มือการกำหนดหัวเรื่องไม่มีหัวเรื่องที่ต้องการ และบุคลากรจำนวนเพียง 5 คน (ร้อยละ 3.18) จากห้องสมุด 5 แห่ง ไม่สามารถเพิ่มเติมหัวเรื่องได้

สำหรับวิธีการเพิ่มเติมหัวเรื่องที่บุคลากรส่วนใหญ่ จำนวน 105 คน (ร้อยละ 69.08) ใช้ คือ วิธีการสอบถามจากบรรณารักษ์ในฝ่ายเดียวกัน รองลงมาตามลำดับ จำนวน 101 คน (ร้อยละ 66.45) ใช้ศัพท์จากการประชุมของบรรณารักษ์กลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในการกำหนดคำที่นิยมใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง และจำนวน 96

คน (ร้อยละ 63.16) ใช้วิธีการแปลหรือดัดแปลงจากคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาต่างประเทศ ส่วนวิธีการอื่นๆ ประกอบด้วย การกำหนดเป็นคำสำคัญ เพื่อช่วยในการสืบค้น ตรวจสอบคำจากพจนานุกรม ศัพท์บัญญัติ นิยามศัพท์ในวิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ ตรวจสอบจากหัวเรื่องที่กำหนดให้กับทรัพยากรสารนิเทศที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน พิจารณาจากศัพท์เฉพาะในตัวเล่ม กำหนดหัวเรื่องเลียนแบบจากหนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และใช้ศัพท์จากการประชุมภายในฝ่าย

ผลการวิจัยในส่วนนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโฆษิต (2518) บุณยาพร ปานดิษฐ (2530) เพ็ญแข ประจงใจ (2533) และเพ็ญพิมล คงมนต์ (2539) ที่พบว่า บรรณารักษ์สามารถเพิ่มเติมหัวเรื่องได้ในกรณีที่คู่มือการกำหนดหัวเรื่องไม่มีหัวเรื่องที่ต้องการ

ตอนที่ 4 ปัญหาในการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศประสบปัญหาทุกด้านในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ปัญหาด้านคู่มือกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย ปัญหาด้านคู่มือกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ ปัญหาด้านบรรณารักษ์กำหนดหัวเรื่องและปัญหาด้านอื่นๆ เท่ากัน และปัญหาด้านนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

4.1 ปัญหาด้านนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศประสบปัญหาด้านนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย โดยปัญหาที่ประสบในระดับปานกลางมี 6 ปัญหา ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การกำหนดจำนวนหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการมีจำนวนน้อยทำให้ไม่ครอบคลุมเนื้อหา นโยบายการกำหนดหัวเรื่องไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และนโยบายไม่ได้ทำการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ สำหรับปัญหาที่ประสบในระดับน้อยมี 2 ปัญหา คือ ไม่กำหนดจำนวนหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ และนโยบายไม่ระบุคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง

สำหรับปัญหาการกำหนดจำนวนหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการมีจำนวนน้อยทำให้ไม่ครอบคลุมเนื้อหา ซึ่งเป็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่บรรณารักษ์ประสบนั้น เมื่อพิจารณาผลการวิจัยด้านนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง เกี่ยวกับจำนวนหัวเรื่องที่กำหนด

สำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ ผลการวิจัย พบว่า ห้องสมุดจำนวน 7 แห่ง กำหนดให้จำนวนหัวเรื่องขึ้นอยู่กับเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศ ส่วนห้องสมุดจำนวน 9 แห่ง กำหนดจำนวนหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ ซึ่งมีจำนวนแตกต่างกันไป กล่าวคือ กำหนดหัวเรื่องจำนวน 1 หัวเรื่อง 2 หัวเรื่อง 2-3 หัวเรื่อง 3 หัวเรื่อง 3-5 หัวเรื่อง ไม่เกิน 4 หัวเรื่อง ไม่เกิน 5 หัวเรื่อง และ 1-10 หัวเรื่อง ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศของห้องสมุดที่มีการกำหนดจำนวนหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการที่แน่นอนนั้น อาจมีความเห็นว่าจำนวนหัวเรื่องที่กำหนดสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการมีจำนวนน้อยทำให้ไม่ครอบคลุมเนื้อหา

โดยทั่วไปทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ หากพิจารณาจับประเด็นเนื้อหาจากสารบาญ จะเห็นว่าครอบคลุมเนื้อหาหลายประเด็น การระบุให้กำหนดจำนวนหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการน้อยนั้น ทำให้เนื้อหาที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงได้

4.2 ปัญหาด้านคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศประสบปัญหาด้านคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทย 2 ระดับ คือ ระดับมาก และระดับปานกลาง ปัญหาที่ประสบในระดับมากมี 2 ปัญหา ได้แก่ ขาดคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่องเฉพาะสาขาวิชา และขาดศัพท์เฉพาะทางวิชาการ และปัญหาที่ประสบในระดับปานกลางมี 14 ปัญหา โดยปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ศัพท์ที่ปรากฏในคู่มือการกำหนดหัวเรื่องไม่ตรงกับศัพท์ที่ผู้ใช้บริการใช้ ขาดคู่มือในการทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ ทำให้การสะกดคำต่างกัน และคำอธิบาย หัวเรื่อง (Scope Note) มีจำนวนน้อย

จะเห็นว่าคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยครอบคลุมหัวเรื่องจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ ทำให้หัวเรื่องที่ปรากฏในคู่มือเป็นหัวเรื่องกว้างๆ ไม่ค่อยมีหัวเรื่องเฉพาะสาขา ในขณะเดียวกันศัพท์เฉพาะสาขาก็มีการผลิตน้อย

ผลการวิจัยในส่วนนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโฆษิต (2518) พบว่าบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย (10 แห่ง) ประสบปัญหาขาดหัวเรื่องเฉพาะวิชา ดาราวรรณ เจียมเพิ่มพูน (2525) พบว่า ปัญหาสำคัญที่บรรณารักษ์จากห้องสมุดเฉพาะทางประชากรศาสตร์และแพทยศาสตร์ในกรุงเทพฯ (7 แห่ง) ประสบ คือ ปัญหาการขาดหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทยสาขาวิชาประชากรศาสตร์ เนื่องจากบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะในสาขาวิชานี้ไม่มีการประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องการกำหนดหัวเรื่อง

เพิ่มเติมขึ้นใช้ให้เป็นแบบเดียวกัน ดังนั้นหัวเรื่องที่ใช้กันอยู่มีหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาประชากรศาสตร์ จึงน้อย ไม่ละเอียด และไม่ทันสมัย ละออ รอดมณี (2531) พบว่า ปัญหาที่บรรณารักษ์ฝ่ายวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการของห้องสมุดเฉพาะทางการประมงประสบคือ หัวเรื่องส่วนใหญ่ในคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทยนั้นเป็นหัวเรื่องทั่วๆไป ส่วนหัวเรื่องเฉพาะหรือหัวเรื่องที่เป็นศัพท์วิชาการด้านประมงมีน้อยมาก อนงค์ คุปตระกูล (2533) พบว่า ปัญหาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดในสาขาสถาปัตยศาสตร์มากที่สุดจำนวนประสบในการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยสาขาสถาปัตยศาสตร์ คือ ไม่มีหัวเรื่องย่อยในสาขาวิชาเฉพาะโดยเฉพาะในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพ็ญพิมล คงมนต์ (2539) ที่พบว่า บรรณารักษ์ของห้องสมุดทางด้านสาธารณสุขศาสตร์เกือบทุกคน (9 คน) ประสบ คือ หัวเรื่องที่ปรากฏในคู่มือเป็นหัวเรื่องกว้างๆ ไม่เฉพาะเจาะจง

4.3 ปัญหาด้านคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษ

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศประสบปัญหาด้านคู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาอังกฤษในระดับปานกลางทุกปัญหา ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ขาดคู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่องเฉพาะสาขาวิชา และขาดการจัดทำบัญชีหัวเรื่องเพิ่มเติมไว้เป็นหลักฐานเพื่อเป็นคู่มือแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องครั้งต่อๆ ไปเท่ากัน ศัพท์ที่ปรากฏในคู่มือการกำหนดหัวเรื่องไม่ตรงกับศัพท์ที่ผู้ใช้บริการใช้ และขาดศัพท์เฉพาะทางวิชาการ

4.4 ปัญหาด้านบรรณารักษ์กำหนดหัวเรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศประสบปัญหาด้านบรรณารักษ์กำหนดหัวเรื่อง 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย ปัญหาระดับปานกลางมี 13 ปัญหา โดยปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ไม่ทราบคำศัพท์ใหม่ๆ ที่นักวิชาการเฉพาะสาขาใช้ ทรัพยากรสารนิเทศมีเนื้อหาหลากหลาย ทำให้ยากต่อการกำหนดหัวเรื่อง เนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศภาษาต่างประเทศยากต่อการจับประเด็นเนื้อหาสาระ สำหรับปัญหาที่ประสบในระดับน้อยมี 1 ปัญหา คือ ไม่เข้าใจวิธีใช้คู่มือการกำหนดหัวเรื่อง

ดังนั้นผลการวิจัยจึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3 ที่กำหนดไว้ว่า ปัญหาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐประสบในระดับมาก คือ บรรณารักษ์ขาดความรู้ในเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง ทั้งนี้เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ พบว่า

บรรณารักษ์ประสบปัญหาขาดความรู้ในเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.00) อย่างไรก็ตามมีผู้ตอบจำนวนมากที่สุดระบุปัญหาข้อนี้

การที่ผลการวิจัยพบว่า บรรณารักษ์ประสบปัญหาขาดความรู้ในเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่องในระดับปานกลางนั้น เนื่องจากหากทรัพยากรสารนิเทศที่บรรณารักษ์ต้องการกำหนดหัวเรื่องเป็นทรัพยากรสารนิเทศภาษาต่างประเทศ บรรณารักษ์สามารถสืบค้นคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องจากฐานข้อมูลหัวเรื่องออนไลน์ได้ รวมทั้งทรัพยากรสารนิเทศภาษาต่างประเทศมักปรากฏหน้า CIP (ข้อมูลบรรณานุกรม อยู่ด้านหลังหน้าปกใน) และปัจจุบันบรรณารักษ์สามารถสืบค้นเว็บไซต์รายการออนไลน์ของห้องสมุดอื่น (OPAC) ในประเทศไทยได้

4.5 ปัญหาด้านอื่น ๆ

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศประสบปัญหาด้านอื่นๆ ในระดับปานกลางทุกปัญหา ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ขาดโอกาสในการเข้าร่วมการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการกำหนดหัวเรื่อง และหนังสือวิชาการภาษาไทยส่วนใหญ่ขาดข้อมูลทางบรรณานุกรม (CIP) เท่ากัน ปัญหาหนังสือวิชาการภาษาไทยส่วนใหญ่ขาดดรรชนีท้ายเล่ม และปัญหาคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในฝ่ายฯ มีสมรรถนะต่ำ

4.6 ข้อเสนอแนะ

ในส่วนข้อเสนอแนะซึ่งจำแนกเป็น 4 ด้านนั้น มีบุคลากรฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรสารนิเทศให้ข้อเสนอแนะ จำนวนทั้งสิ้น 43 คน

4.6.1 ด้านคู่มือการกำหนดหัวเรื่อง มีจำนวนผู้ตอบตั้งแต่ 1-18 คน โดยข้อเสนอแนะที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ คู่มือการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยผลิตล่าช้า ไม่ทันต่อสารนิเทศที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วงการห้องสมุดจึงควรร่วมมือกัน เพื่อสรรหาบุคลากร หน่วยงาน รวมถึงวิธีการ ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้หัวเรื่องภาษาไทยมีความทันสมัยมากที่สุด (18 คน)

4.6.2 ด้านบรรณารักษ์กำหนดหัวเรื่อง มีจำนวนผู้ตอบตั้งแต่ 2-14 คน โดยข้อเสนอแนะที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่กำหนดหัวเรื่องควรค้นคว้าหาความรู้ให้กับตนเองอยู่เสมอ เพื่อสามารถติดตามสารนิเทศที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ทัน (14 คน)

4.6.3 ด้านนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง มีจำนวนผู้ตอบตั้งแต่ 1-10 คน โดยข้อเสนอแนะที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ ควรกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่องเป็นลายลักษณ์อักษร มีรายละเอียดความชัดเจน และมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ (10 คน)

4.6.4 ด้านอื่นๆ มีจำนวนผู้ตอบตั้งแต่ 1-5 คน โดยข้อเสนอแนะที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ ควรจัดการประชุมชี้แจงแนวทางการปฏิบัติงาน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บรรณารักษ์ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน (5 คน)

การทดสอบสมมติฐาน

สำหรับการทดสอบสมมติฐาน 3 ข้อ ตามที่กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน 2 ข้อ และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน 1 ข้อ

ผลการวิจัยที่**เป็นไปตามสมมติฐาน** คือ

ข้อ 1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่มีนโยบายกำหนดจำนวนหัวเรื่อง

ข้อ 2 บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่กำหนดหัวเรื่องโดยใช้หนังสือหัวเรื่อง และเว็บไซต์ห้องสมุด/สถาบัน ในส่วนของหนังสือหัวเรื่อง แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ใช้ แต่มีเพียงไม่กี่ชื่อที่บรรณารักษ์ใช้เป็นคู่มือหลัก เนื่องจากรายการคู่มือประเภทหนังสือที่บรรณารักษ์ใช้เป็นหลักนั้น ผลิตโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านหัวเรื่องโดยเฉพาะ ซึ่งมีจำนวนน้อยมากโดยเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านหัวเรื่องในประเทศไทย

ผลการวิจัยที่**ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน** คือ

ข้อ 3 ปัญหาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐประสบในระดับมาก คือ บรรณารักษ์ขาดความรู้ในเนื้อหาของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

การประยุกต์ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการกำหนดหัวเรื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ และบรรณารักษ์ห้องสมุดอื่น ดังนี้

1. ด้านนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง

1.1 ควรมีการกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่องอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งอาจปรากฏในคู่มือปฏิบัติงาน โดยประเด็นของนโยบายที่ครอบคลุม ประกอบด้วย

1.1.1 ประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่กำหนดหัวเรื่อง ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าห้องสมุดจะกำหนดหัวเรื่องแก่ทรัพยากรสารนิเทศประเภทใดบ้าง ทั้งนี้ห้องสมุดต้องคำนึงผู้ใช้เป็นสำคัญ

1.1.2 จำนวนหัวเรื่องที่กำหนดสำหรับทรัพยากรสารนิเทศแต่ละรายการ ควรมีการพิจารณาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้

1.1.3 คู่มือที่ใช้ในการกำหนดหัวเรื่อง ควรกำหนดคู่มือหลัก และเป็นคู่มือที่มีมาตรฐาน เพื่อให้บรรณารักษ์ใช้คู่มือเดียวกันในการกำหนดหัวเรื่อง

1.1.4 การเพิ่มเติมหัวเรื่อง ควรระบุแนวปฏิบัติในการเพิ่มเติมหัวเรื่องให้ชัดเจน

1.2 ควรให้บรรณารักษ์ที่มีหน้ากำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำหนดหัวเรื่อง เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานด้านการกำหนดหัวเรื่องตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

1.3 ควรมีการปรับปรุงนโยบายการกำหนดหัวเรื่องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย

1.4 ด้านการกำหนดหัวเรื่อง

1.4.1 คณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา ควรริเริ่มโครงการเพื่อรวบรวมศัพท์เฉพาะทางวิชาการ และกำหนดเป็นรายการหัวเรื่อง

1.4.2 คณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา ควรมีวาระในการพิจารณาคำที่ปรากฏในคู่มือการกำหนดหัวเรื่องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงให้มีความทันสมัย โดยร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา เพื่อให้ได้หัวเรื่องที่ตรงกับศัพท์ที่ผู้ใช้ใช้

1.4.3 ควรจัดหาคู่มือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้เพียงพอ ตลอดจนคู่มือเฉพาะสาขาวิชา และคู่มือการทับศัพท์ เพื่อให้บรรณารักษ์สามารถปฏิบัติงานการกำหนดหัวเรื่องได้อย่างสะดวก

1.4.4 บรรณารักษ์ควรใช้คู่มือในการกำหนดหัวเรื่อง ทั้งประเภทสิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือหัวเรื่อง หนังสืออ้างอิง ฐานข้อมูลเว็บไซต์ของห้องสมุดต่างๆ ในการตรวจสอบคำที่ใช้เป็นหัวเรื่อง เพื่อให้ได้หัวเรื่องที่ถูกต้องมากที่สุด

1.4.5 บรรณารักษ์ควรใช้ส่วนต่างๆ ของทรัพยากรสารนิเทศ ในการพิจารณาจับประเด็นเนื้อหา และกำหนดหัวเรื่อง

1.4.6 บรรณารักษ์ควรศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเนื้อหาที่รับผิดชอบในการกำหนดหัวเรื่อง เพื่อให้ทันต่อศัพท์ในสาขาวิชาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดหัวเรื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของเอกชน เพื่อเปรียบเทียบรายละเอียดต่างๆ ในการกำหนดหัวเรื่องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับบรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดหัวเรื่องสาขาวิชาต่างๆ เนื่องจากผลการวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีหน้าที่กำหนดหัวเรื่องสามารถนำเอาหัวเรื่องที่ถูกรวบรวมไว้ในงานวิจัยเกี่ยวกับหัวเรื่องสาขาวิชาเฉพาะต่างๆ เหล่านั้นมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับทรัพยากรสารนิเทศของห้องสมุดตนต่อไป